

6. Мелешук О.О. Особливості природного відновлення та формування корінних деревостанів у суборах Західного Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: спец. 06.03.03 "Лісознавство і лісівництво" / О.О. Мелешук. – Львів, 20130. – 19 с.

7. Мякушко В.К. Экология сосновых лесов / В.К. Мякушко, Ф.В. Вольвач, П.Г. Плота. – К. : Изд-во "Урожай", 1989. – 248 с.

8. Пастухова П.Н. Плодоношение сосны и ели в лесах Архангельской области / П.Н. Пастухова // Вопросы таежного лесоводства на Европейском Севере. – М. : Изд-во "Наука", 1967. – С. 87-100.

9. Правдин Л.Ф. Сосна обыкновенная / Л.Ф. Правдин. – М. : Изд-во "Наука", 1964. – 190 с.

10. Соколова Л.Н. Освещенность и фотосинтез соснового подростка под пологом спелых сосняков Московской области / Л.Н. Соколова // Световой режим, фотосинтез и продуктивность леса. – М. : Изд-во "Наука", 1967. – 18-25.

11. Юркевич И.Д. Закономерности и успешность естественного возобновления под пологом леса в Белоруссии / И.Д. Юркевич, Д.С. Голод, М.А. Щербач // Растение и среда. – Минск : Изд-во "Наука и техника", 1976. – С. 3-17.

Руденко А.В. Лесовосстановительные процессы в борах Малого Полесья

Изучены лесовосстановительные процессы в насаждениях разного возраста в борах Малого Полесья. Установлено, что общее количество подростка сосны под пологом насаждений колеблется в пределах от 6,5 до 80,5 тыс. шт./га. Преобладает мелкий подрост 1–3-летнего возраста высотой до 25 см. Наблюдается тенденция к возрастанию дифференциации подростка сосны по возрасту с увеличением возраста древостоя. Основное его количество оказалось здоровым или несущественно ослабленным.

Ключевые слова: сосна обыкновенная, подрост, естественное возобновление, Малое Полесье

Rudenko A.V. Processes of reforestation in pine forest of Small Poliya

There were investigated processes of reforestation in plantations different age pine forest of Small Poliya. We determined, that the total numbers of pine saplings under level of plantation are within the scope of 6, 5 to 80, 5 thousand piece per hectare. The 1-3 year old fine pine saplings by altitude about 25 cm are overwhelming. An inclination of increase differentiation of pine saplings by age were observed with increase age of plantations. The overwhelming majorities of saplings were sound or insignificantly weaken.

Keywords: Scots pine, saplings, natural generation, Small Poliya

УДК 504.06(477.81) Доц. Л.І. Ткач, канд. с.-г. наук; магістрант О.Б. Бондар – Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ ЛІСІВ У ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ "КРЕМЕНЕЦЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО" В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Досліджено теоретичні і методичні основи еколого-економічного механізму екологічної сертифікації лісів та перспективи її впровадження і розвитку в ДП "Кременецьке ЛГ" у Тернопільській області. Подано пропозиції щодо покращення ведення лісового господарства в регіоні.

Ключові слова: екологічна сертифікація лісів, Кременецький лісгосп, лісова сертифікація, ЛОР (Лісова опікунська рада).

Метою дослідження є вдосконалення еколого-економічного механізму становлення і розвитку екологічної сертифікації лісів у ДП "Кременецьке ЛГ" в Тернопільській області

Досягнення цієї мети потребує вирішення таких завдань:

- коротка характеристика ДП "Кременецького ЛГ";
- дослідити історичний аспект сертифікації лісів;
- проаналізувати еколого-економічні переваги запровадження екологічної сертифікації лісів у ДП "Кременецьке ЛГ";
- сформулювати напрями оптимізації становлення екологічної сертифікації лісів щодо покращення ведення сталого лісового господарства в ДП "Кременецьке ЛГ";
- основні принципи сертифікації та їх відповідність у ДП "Кременецькому ЛГ".

Об'єкт дослідження: Сучасний стан щодо впровадження схем сертифікації в ДП "Кременецьке ЛГ"

Коротка характеристика ДП "Кременецького ЛГ". На площі 28939 га розкинулись лісові масиви ДП "Кременецьке лісове господарство", – надзвичайно цікавого мальовничого природного куточка Волині, неповторного за своєю красою – "Малої Швейцарії", як влучно характеризують Кременеччину в народі. Вкриті лісовою рослинністю землі підприємства становлять 26319 га, зокрема лісові культури – 20515 га. У підпорядкуванні лісгоспу 10 лісництв, нижній склад, автотранспортний цех, цех перероблення деревини. Контора ДП "Кременецький лісгосп" розташована в м. Кременці, вул. Акімова, 26.

ДП "Кременецький лісгосп" щорічно проводить посадку лісу на площі 150 га; на еродованих, непридатних для сільськогосподарського використання землях – 30 га. Для потреб лісового господарства, озеленення населених пунктів, присадибних ділянок на деревних розсадниках вирощують майже 3,0 млн штук високоякісного садивного матеріалу, зокрема саджанці декоративних порід – самшиту, туї, ялівцю. Шляхом проведення рубань догляду за лісом на площі 1600 га, здійснюється формування насаджень хорошого природного складу, поліпшується санітарний стан лісів.

Річний обсяг заготівлі лісу в ДП "Кременецький лісгосп" від усіх видів рубань становить 43 тис. м³ деревини. Серед основних сортиментів: пиловник шпильковий і листяний, сировина для виробництва струганого та луценого шпону, техсировина та баланси для паперової промисловості. Щорічно обсяг виробленої продукції перероблення деревини становить 1,5 млн грн, у цехах лісгоспу переробляють майже 6000 м³ деревини. Основними видами продукції є заготовки пиляні із деревини дуба, ясена, пиломатеріали хвойних порід, фриза паркетна, заготовки для європіддонів та столярні вироби.

З метою збереження цінних деревних порід та відтворення тваринного світу, на підприємстві створено природоохоронні об'єкти загальною площею 8027 га. Найцінніші високопродуктивні деревостани, історичний досвід ведення лісового господарства зосереджено в лісовому заказнику загальнодержавного значення "Суразька дача", площею 3864 га, корінні насадження якого є унікальними в лісовому фонді України.

Проведення екологічної сертифікації лісів необхідно тому, що в "ДП Кременецькому ЛГ" сприятливі природно-кліматичні умови для успішного зростання деревних і чагарникових порід. Це підтверджує наявність наса-

джень основних лісоутворюючих порід відносно високих бонітетів. Так, насаджень Іа бонітету по лісгоспу є 20,3 % і І бонітету 54,0 %. Висока приживлюваність саджанців і сіянців (96 %), деревостани відповідають своїм лісорослинним умовам, лісове господарство спрямоване екологічне ведення. Так, у липні 2012 р. ДП "Кременецьке ЛГ" перейшло на комп'ютеризовану систему обліку деревини це підвищить контроль за рубаннями деревини та її реалізацією, дасть змогу, оперативно відстежувати місця знаходження кожної конкретної колоди, а також унеможливити крадіжку деревини.

Історичний аспект сертифікації лісів. В Україні процес лісової сертифікації розпочався у 1999 р. на Поліссі за ініціативою іноземних споживачів лісопродукції [1]. Надалі у 2001 р. сертифікація, позитивно впливає на рівень ведення лісового господарства, збереження біорізноманіття ландшафтів і видів, безпеку праці, а водночас забезпечує вихід на нові ринки продукції. В Україні сертифіковані 1,45 млн га лісів або 13 % площі лісового фонду. При цьому близько 40 % загального обсягу заготівель деревини, у тому чи іншому виді експортується. Не менше половини експортованої продукції надходить на екологічно чутливі ринки світу [2]. Станом на грудень 2010 р. в Україні є чинними шість сертифікатів ведення лісового господарства у п'яти областях Карпатського регіону і Полісся, які поширюються на 824 тис. га лісів, і 20 сертифікатів ланцюга походження деревини.

Запровадження екологічної сертифікації лісів у ДП "Кременецькому ЛГ" є об'єктивною.

Потрібно, що екологічну сертифікацію лісів можна проводити на добровільних та обов'язкових засадах. Орієнтація на добровільну екологічну сертифікацію лісів області в сучасних умовах управління лісовим господарством, призведе до того, що цей інструмент лісової політики буде мало впливовим (лісгосподарські підприємства за відсутності додаткових стимулів будуть ігнорувати екологічну сертифікацію лісів). Тому варто орієнтуватися на необхідну екологічну сертифікацію лісів, яка згодом повинна дати імпульс та підготувати основу для добровільної сертифікації лісів. На користь обов'язкової екологічної сертифікації лісів в Тернопільській області свідчать такі фактори: існування державної форми власності на ліси; добре розвинена процедура сертифікації в системі Держстандарту України; слабо розвинений внутрішній ринок лісової продукції та послуг; недостатня екологічна свідомість та активність національного споживача. Процедуру екологічної сертифікації лісів повинні пройти всі лісгосподарські підприємства як ті, що ведуть активну лісоексплуатацію, так і ті, де ліси виконують інші функції, що дасть змогу зруйнувати механізм "антистимулювання" (коли вигідніше було сплачувати екологічні платежі, ніж здійснювати реальні природоохоронні заходи) [3].

Екологічна сертифікація лісів, спрямована на раціональне, екологічне ведення лісового господарства, яке повинне відповідати міжнародним стандартам ведення господарства і мати не лише еколого-економічний, але і соціальний ефект. Зокрема, після проходження екологічної сертифікації потенційно можливе збільшення доходів ДП "Кременецькому ЛГ", які доцільно використати для подальшого розвитку фінансування, наукових розробок.

Аналізуючи етапи впровадження екологічної сертифікації лісів, варто зазначити, що сучасні розробки передбачають запровадження обов'язкової та добровільної екологічної сертифікації лісів для покращення ведення лісового господарства у таких напрямках:

1. Збереження та охорона лісових екосистем;
2. Покращення стану і підвищення продуктивності лісів;
3. Розроблення нових правових форм і методів господарювання;
4. Удосконалення системи інформування і планування в лісовому господарстві;
5. Підвищення економічної діяльності лісгосподарських підприємств;
6. Забезпечення та підвищення суспільних функцій лісів і співпраці з громадськістю;
7. Розвиток лісівничої науки і проведення наукових досліджень;
8. Міжнародне співробітництво та обмін досвідом в галузі ведення лісового господарства;
9. Вдосконалення виробництва і продажу продукції лісового господарства [4].

Основні принципи та їх відповідність у ДП "Кременецькому ЛГ".

Принципи сталого ведення лісового господарства визначають провідні ідеї та базові основи діяльності у сфері і організації та ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку.

1. Відповідність законодавству і принципам ЛОР. Ведення лісового господарства має відповідати чинному законодавству України, міжнародним договорам та угодам, що ратифіковані Україною, а також відповідати Принципам і Критеріям ЛОР.

2. Права та обов'язки власників і користувачів. Довгострокові права на володіння і користування земельними і лісовими ресурсами мають бути чітко визначені, задокументовані та оформлені згідно з чинним законодавством.

3. Права корінних народів. Потрібно визнавати і поважати юридичні і традиційні права корінних народів на володіння, користування їх землями, територіями та ресурсами. Оскільки в Україні відсутні корінні народи, які відповідають визначенню, прийнятому Організацією Об'єднаних Націй, тобто немає народів, які мешкають у лісах і живуть за рахунок полювання та споживання дарів лісу, цього Принципу в Україні не застосовують.

4. Стосунки з місцевим населенням і права правовласників. Лісгосподарська діяльність має підтримувати або поліпшувати у довгостроковій перспективі соціально-економічний добробут працівників лісового господарства і місцевих громад.

5. Використання лісу. Лісгосподарські заходи мають бути спрямовані на ефективне багатоцільове використання продуктів і функцій лісу з метою підвищення економічної стійкості підприємства та одержання широкого спектра екологічних і соціальних переваг.

6. Вплив на навколишнє природне середовище. Ведення лісового господарства має забезпечувати збереження лісового біорізноманіття і пов'язаних із ним цінностей, водних ресурсів, ґрунтів, а також унікальних і нес-

тійких лісових екосистем і ландшафтів, підтримуючи цим самим екологічні функції і цілісність лісу.

7. План заходів щодо ведення господарства. План заходів щодо ведення лісового господарства, складений з урахуванням масштабу та інтенсивності проведених робіт, має існувати в письмовому вигляді, виконуватися і вчасно уточнюватися. У ньому мають бути чітко сформульовані довгострокові цілі і завдання ведення лісового господарства, а також способи їхнього досягнення.

8. Моніторинг і оцінка. Відповідно до масштабу та інтенсивності лісогосподарських заходів, має вестися моніторинг за станом лісу, обсягом лісогосподарської продукції, ланцюжком від заготівельника до споживача, лісогосподарськими заходами, їх соціальними та екологічними наслідками.

9. Збереження особливо цінних лісів. Ведення лісового господарства в особливо цінних для збереження лісах має сприяти підтримці або покращенню відповідних характеристик цих лісів. Прийняття рішення стосовно особливо цінних для збереження лісів має плануватися з особливою обережністю, прискіпливо враховуючи усі можливі наслідки.

10. Лісові плантації. Вирощування лісових плантацій має плануватися і здійснюватися за всіма принципами та критеріями ЛОР. Оскільки лісові плантації можуть надавати низку соціально-економічних вигод, задовольняючи світові потреби в лісовій продукції, вони мають доповнювати господарювання та знижувати навантаження на природні ліси, забезпечувати їх відновлення та охорону [5].

Отже, підсумовуючи проведені дослідження щодо стимулювання і розвитку екологічної сертифікації лісів в Тернопільській області, пріоритетними напрямками вирішення проблем вбачаємо:

- більше фінансове вкладень в лісове господарство, спрощена система отримання кредитів;
- вдосконалення законодавчої та нормативної системи, зокрема участь фахівців у розробленні законів та нормативних документів екологічного законодавства;
- підвищення ціни на лісову продукцію на 10-15 % (за рахунок збільшення ціни за якісну, екологічно чисту продукцію);
- обов'язкове застосування податкових пільг для підприємств, які проводять екологічну сертифікацію лісів;
- партнерські стосунки, без посередників та підвищення прибутковості зовнішньоекономічної діяльності лісогосподарських підприємств.

Отже, можна *зробити висновок*: екологічна сертифікація лісів передбачає не тільки сталий розвиток лісового господарства Тернопільської області, але й урахування інтересів населення, зокрема досягнення світових стандартів функціонування і виробництва лісової продукції.

Література

1. Синякевич І. Економічні інструменти екополітики: теорія і практика / І. Синякевич // Економіка України. – 1999. – № 10. – С. 78-83.
2. Лісова сертифікація – вимога часу Інтернет-ресурс. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.lesovod.org.ua/node/16981>.

3. Інтернет ресурс стаття "Лісова сертифікація". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.lvivlis.com.ua/uk/Forest_certification/

4. Ковалишин В.Р. Економічне стимулювання розвитку екологічної сертифікації лісів України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / В.Р. Ковалишин // НЛТУ України. – Львів, 2006. – 20 с.

5. Бондарук Г.В. Сертифікація лісогосподарського підприємства : монографія / Г.В. Бондарук, І.Ф. Букша. – Харків : Вид-во УкрНДЛГА, КП. – 2008. – № 13. – 27-47.

Ткач Л.И., Бондарь О.Б. Перспективы внедрения экологической сертификации лесов в Государственном предприятии "Кременецкое ЛГ" в Тернопольской области

Исследованы теоретические и методические основы эколого-экономического механизма экологической сертификации лесов и перспективы ее внедрения и развития в ГП "Кременецкое ЛГ" в Тернопольской области. Представлены предложения по улучшению ведения лесного хозяйства в регионе.

Ключевые слова: экологическая сертификация лесов, Кременецкий лесхоз, лесная сертификация, ЛОС (Лесной опекунский совет).

Tkach L.I., Bondar O.B. Perspective introduction of environmental certification of forests in the state enterprise "Kremenetsky forestry" in Ternopil region

The theoretical and methodological foundations of ecological-economic mechanism of environmental certification of forests and prospects for its introduction and development of the SE "Kremenetsky forestry" in Ternopil region are examined. Suggestions are given for improving forest management in the region.

Keywords: environmental certification of forests, Kremenetsky forestry, forest certification, FSC (Forest Stewardship Council).

УДК 630*61.1002.67

Доц. О.В. Токарева, канд. с.-г. наук;

магістрант Я.Ю. Яценко – НУ біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ОЦІНКА РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ЛІСІВ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА "СВЯТОШИНСЬКЕ ЛІСОПАРКОВЕ ГОСПОДАРСТВО"

Проведено оцінювання рекреаційних ресурсів лісів північно-західної частини зеленої зони м. Києва. Проаналізовано лісівничі особливості лісостанів, які впливають на їхні естетичні властивості. Встановлено рекреаційні показники лісів КП "Святошинське ЛПГ" у місцях, які найчастіше відвідує населення. На основі проведених досліджень визначено рекреаційну придатність зон масового відпочинку та інтенсивної рекреації. Проаналізовано стійкість насадження до рекреаційних навантажень, а також визначено стадію рекреаційної дигресії лісостанів, які найчастіше відвідує населення. Запропоновано напрями покращення системи впорядкування та умов відпочинку населення у лісових масивах підприємства. Виявлено резерви підвищення рекреаційного потенціалу лісів підприємства.

Ключові слова: зона масового відпочинку та інтенсивної рекреації, рекреаційне навантаження, рекреаційні показники.

Центральною ланкою у вирішенні екологічних проблем міст є приміські ліси, які виконують соціальні, екологічні та природоохоронні функції [2, 4]. Північно-західну частину зеленої зони м. Києва займають лісові масиви комунального підприємства "Святошинське лісопаркове господарство" (КП "Святошинське ЛПГ"), які інтенсивно відвідує населення.